

Inserati se sprejemajo in veljajo tristoletna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 "
15 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Neročnino prejema opravništvo administracija) in ekspedicija na Starem trgu h. št. 16.

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . . 10 gl. — kr.
za pol leta . . . 5 " — "
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je na Stolnem trgu hiš. št. 284.

Izhaja potrikrat na teden in sicer v torek, četrtek in soboto.

† Kardinal Rauscher.

Kakor smo že v zadnjem listu poročali, je dunajski knez in nadškof, kardinal Rauscher, 24. t. m. popoldne ob 3. uri za pljučnico umrl. Vse prizadevanje zdravnikov rešiti ga smrti bilo je zastonj; bolezen se je tako naglo hujšala, da je kardinala, za kterega so se po vsih cerkvah dunajskih opravljale molitve pred izpostavljenim sv. R. Telesom, v desetih dneh pobrala.

Jožef Otmar vitez Rauscher se je rodil 6. oktobra l. 1797 na Dunaju, kjer je po gimnazijskih dovršil najprvo filozofične in juridične potem pa teologične študije. L. 1823 je bil v mašnika posvečen in je dve leti pastiroval v Hütteldorfu pri Dunaju, potem pa prišel kot profesor cerkvene zgodovine in kanoničnega prava na solnograški licej. L. 1832 postal je vodja c. k. orientalske akademije na Dunaju in učitelj cesarja Franc Jožefa v filozofiji. L. 1849 je bil imenovan za sekavskega škofa, l. 1853 pa za kneza in nadškofa dunajskega. Po njegovem prizadevanju sklenili so cesar 13. avgusta l. 1855 pogodbo s sv. očetom, tako imenovani konkordat; za zasluge, ki si jih je pri tej priliki pridobil za sv. cerkev, bil je knez in nadškof Rauscher 17. decembra 1855 imenovan za kardinala sv. rimske cerkve.

Zgubo njegovo bo najbolj čutilo dunajsko mesto, kjer so bile po njegovi radodarnosti stare cerkve prenovljene ter nove sozidane. Zlasti pa ga bodo hudo pogrešali brezštevni ubožci in reveži, kterim je bil ranji kardinal milosrčen oče in blagodušen podpornik. Pogrešala ga bo škofija dunajska, ki je v njem zgubila pobožnega, za vse dobro vnetega višjega

pastirja. Pogrešal ga pa bode tudi učeni katoliški svet.

Rauscher je bil eden največjih učenjakov sedanjega časa, pravi velikan na polju znanstvenem, kar pričajo vsi njegovi bistroumni obilni spisi. Zlasti se je odlikoval v teologiji in razprave njegove o raznih verskih resnicah in vprašanjih so zares klasične in kažejo, da Rauscher ni bil samo na polju bogoslovskem ampak tudi na zgodovinskem, pravnem in filozofičnem res strokovnjak.

Pa ne samo silno učen, ampak za pravice svete cerkve tudi jako vnet je bil umrl kardinal dunajski. To ne priča samo konkordat, ki je bil po posebnem prizadevanju njegovem sklenjen med cesarjem in papežem, to pričajo tudi njegovi govori in pastirski listi o novih cerkvenih postavah avstrijskih. Ko je državni zbor l. 1868 razpravjal novo zakonsko postavo, je kardinal Rauscher v gosposki zbornici 19. marca krepko zagovarjal pravice sv. katoliške cerkve in enako krepko se je zanje potegoval v pastirskem listu, ki ga je izdal do duhovščine in vernih svoje škofije ravno tisto leto o priliki, ko so bile nove cerkvene in šolske postave od 25. maja l. 1868 potrjene. Ko je državni zbor odpravil pogodbo sklenjeno s sv. očetom ali konkordat, je kardinal Rauscher na Dunaju zbral škofo avstrijske, ki so 2. maja 1872 protestovali zoper odpravljenje konkordata; in ravno tako je storil l. 1874, ko so se državnemu zboru predložile osnove novih verskih postav. Na njegovo povabilo so se zbrali škofje avstrijski na Dunaju ter so podpisali od Rauscherja sestavljeno pismo, v katerem pojasnujejo stališče cerkveno ter živo dokazujejo, kako nove postave segajo v pravice sv. cerkve.

Pa ne samo za domačo, ampak tudi za cerkev preganjano na Pruskem povzdignil je kardinal Rauscher svoj krepki in veljavni glas ter v pismu, pisanem škofom nemškimi 3. jun. 1873 hudo grajal vlado nemško zaradi verskih njenih postav, ki so dale povod silni borbi, ktera skuša cerkev katoliško na Nemškem popolnoma zatreti.

Da bi bil kardinal Rauscher tudi stanovitno ravnal po načelih, ktera je tako odločno razvijal in povdarjal v izvrstnih svojih spisih, bi bil marsikaj zabranil, kar se je pri nas zoper sv. katoliško cerkev storilo. Državniki avstrijski so to dobro prevideli, zato je bila njihova najpoglavitejša skrb pridobiti kardinala. Minister Štremajer se je neki zmerom sukal okoli njega in zagotavljal ga, da se postave ne bodo ostro izvrševale, da se bo vedno oziralo tudi na želje škofov itd. In kardinal Rauscher mu je verjel in — molčal, če se tudi ni tako mehko ravnalo, kakor se je pravilo.

Še več pa je bila temu kriva njegova politika. Na Dunaju rojen in pod vlado absolutistično zrejen, bil je hud centralist in je hotel, da vse kronovine se morajo sukati, kakor se godi na Dunaju. Njegovo politično okrožje ni segalo na vse strani do zadnjih mej državnstva, zato pa tudi ni videl, da vsaka kronovina ima svoje posebne lastnosti in potrebe. Po prepričanji Rauscherjevem so med avstrijskimi narodi le Nemci zmožni vladati nad drugimi narodi in vzdržati cesarstvo, nadvlada Slovanov pa se mu je zdela za Avstrijo nevarna. Tudi on je bil nekako zaljubljen v tisto nemško učenost in omiko (deutsche Wissenschaft und Bildung), ki premalo ceni druge manj izobražene narode.

Zgodovina Črne Gore.

Fr. Jarošlav.

(Dalje.)

Vrhunec slave črnogorske za vladike Petra Petrovića.

Leta 1782. je umrl vladika Sava in mesto njegovo je prevzel Peter I., kterega je metropolit karlovški Mojzes Putnik za nadbiskupa posvetil. Iz Karlovca je šel novi vladika na Dunaj iskat pomoči proti veziru skadarskemu Mahmutu Bušatliju, kteri se je pripravljal, da napade Črno Goro.

V nenazočnosti vladike porabil je Mahmut nesložnost, ki je bila nastala med načelniki črnogorskimi, na svojo korist, in nesreča, ktero je gledal odstraniti vladika od svoje domovine s tujo pomočjo, prihrula je z vso silo nanjo. Mahmut je navalil na Črno Goro in brez upora došel v Cetinje, kjer je ondotni samostan izplenil in zapalil. Poplenivši celo zemljo vrnil se je domu z bogatim plenom.

Peter je našel pri svojej vrnitvi celo deželo v strašnej zmešnjavi, vasi so bile popaljene, in stanovalci sami med seboj needini so dajali Turkom harač (davek od glave) na znamenje udanosti. Vladika je nemudoma sklical narodno skupščino in s silovito zgovornostjo dokazoval potrebo edinosti. Na to je prehodil celo zemljo in neprijateljske rodovine miril. Tako se mu je sponeslo z velikim trudom obnoviti jednoskupnost naroda, in raznetiti ga znova na brambo svobode. Črna Gora je bila proglašena za svobodno, in Turkom je bil harač odrečen. Pa tudi še v drugem oziru je bil Peter dobronik narodu svojemu, in to z vpeljanjem koruna, kterega je prinesel seboj s potovanja na tujem.

Leta 1788. se je vnela vojska med Avstrijsko in Turško, ktere se je kot po navadi tudi Črna Gora oklenila. Ruska, kot zaveznica Avstrijske, pozvala je Črnogorce z novim pozivom na orožje, Avstrijska pa je poslala v Črno Goro podpolkovnika Vukasovića, po čegar načrtu je imela vojska se voditi. Ko pa ekspedicija Vukasovićevega proti trdnjavi spužkej ni

se sponesla, nastalo je med njim in nestrpljivimi Črnogorci nesporazumljenje, ktero se je pritiralo do nasilnih nastopkov, Vukasović se je vrnil na Avstrijsko, a Črnogorci so se vojskovali še dalje pa na svojo roko. Ž njimi so se vzdignili proti Turkom tudi Nikšičani, zvečine uskoki iz Hercegovine in Bosne. Ali razen poedinih dosti krvavih prask v tej celej vojski nič odločivnega ni se zgodilo. V miru ristovskem l. 1791. od Avstrije s Turki sklenenem, spoznana je bila od prvih Črna Gora za provincijo turško in stanovalci njeni za podložnike Visoke Porte. Uskokom nikšičkim, na meji Črne Gore stanujočim, dala je Ruska upanje, da jim hoče odkazati naselbin v Ruskeji, izpolnitev obljube pa se je odložila na bodočnost.

Sedaj so ponavljali Turki svoje poskuse, da pokoré Črno Goro, ali nič boljše se jim ni godilo, kakor drugekrati, kajti Črnogorci spoeni z uskoki, junaško so odbijali močne čete svojih neprijateljev. Črnogorci so sedaj do cela bili omejeni na svojo lastno silo, kajti vlada ruska, na ktero so se vedno obračali za pomoč, odbijala je jim zdatno pomoč z izgovorom, da

To nam pojasnuje marsikaj, kar bi se sicer mnogim dozdevalo nerazumljivo. Jako čudno namreč je, da mož, ki je v svojih javnih govorih, pastirskih listih in drugih spisih tako krepko zavračal novošegna liberalna načela, se dejansko vendar čvrsto ni ustavljal nameram nemško-liberalne stranke, in brez ugovora izvrševal nove cerkvene in šolske postave, proti katerim je prej tako odločno oporekal. Dobro je namreč prevedel, da se nemška stranka ne more vzdržati na krmilu, ampak da bi se morala umakniti stranki federalistični, če bi se ji resno uprli vsi, ki z njenimi določbami niso zadovoljni. Da bi tedaj nemška nadvlada ne prejenjala in na krmilo ne prišel pristujeni mu federalizem, je raje mirno trpel nezgode, ki jih je nemško-liberalna stranka prizadevala katoliški cerkvi, zlasti, ker ga je njegov prijatelj Štremajer, kakor smo videli, vedno tolažil, da vlada verskih postav ne bode ostro izvrševala. To je bil tudi vzrok, da izvrstnega konservativnega „Vaterlanda“ ni mogel trpeti, dasi prav z enako odločnostjo kakor kardinal v svojih spisih brani pravice cerkvene. A „Vaterland“ se ob enem poteguje za narodne pravice tudi nenemških narodov in za ravnopravnost vseh državljanov, ter je s tem prišel v nasprotje s kardinalom, ki je želel, da naj bi opozicija vprašanje narodno iz programa svojega čisto izbrisala. Ker se pa državopravna stranka temu na noben način ni hotela vdati, skušal je osnovati neko novo državno stranko, ktere namen bi bil na podlagi centralistične politike boriti se za pravice cerkvene, ki pa le po imenu obstoji, ker so ji dejansko zvezane roke po vstavi, ktero za veljavno pripoznava. Tudi cerkvi nasprotni dunajski listi preslavlajo kardinala Rauscherja in po pravici; kajti vsak nepristranski človek mora pripoznati, da Rauscher je bil eden največjih in veljavniših mož!

Politični pregled.

V Ljubljani, 26. novembra.

Avstrijske dežele.

Rauscher še ni pokopan, in že se je začelo pretresati vprašanje: kdo bo njegov naslednik? Eni imenujejo posvečenega škofa in bivšega generalvikarja Kutschkerja, ki je pri cesarskem dvoru jako priljubljen, in zoper ktereга tudi ustavoverna stranka nič ne bo imela, ker je hud centralist, kakor je bil ranji Rauscher. Tudi je znano, da so se bile Kutsch-

kerju nove cerkvene postave dale v pretres, in da so jih cesar na njegovo besedo potrdili. Zato je bil Kutschker že od nekdanj odbran za naslednika Rauscherjevega, piše se „Politiki“ z Dunaja, in prav zaradi tega ni bil imenovan za škofa št. politikega po smrti Fesslerjevi. A ker Kutschker vedno boleha, nekteri sodijo, da ne bode hotel prevzeti te jako težke butare, in imenujejo nekega družega jako važnega kandidata za to stolico dunajsko, madjarskega nadškofa Haynald v Kaloczi, za ktereга se zlasti Andrassy jako poteguje. Haynald je ves dvornik in je mnogo pripomogel k porazumljenju med našimi in ogerskimi deželami. Ker se ima to porazumljenje ravno zdaj ponoviti, bi Madjari pri c. dvoru ne mogli imeti boljega zavetnika, nego nadškofa Haynald. Ustavoverci se tudi njegovemu imenovanju ne bodo ustavljali; oni so madjarske predrznosti že tako vajeni, da nič ne bodo imeli zoper to, če bode poleg Andrassyja tudi prvo cerkveno službo v cesarstvu dobil Madjar. Tudi je Haynald v cerkvenem oziru neki vnet za „modus vivendi“, kot ogerski politikar pa sprevidi, da Madjari bodo imeli tem več vpliva, čem dalje se v Avstriji ohrani dosedanja stranka ustavoverna. Madjar Andrassy je avstrijskim prusakom več koristil, kakor iz Nemčije importirani Beust, in Madjar Haynald bo duhovščino, ki nasprotuje sedanji vstavi, prej omečil, kakor Nemeč Rauscher. Pogreb Rauscherjev bo jutri popoldne ob 2. uri. Pokopali ga bodo v cerkvi sv. Štefana.

V državnem zboru hoče poslanec Fux posnemati ogersko inkompatibilitetno postavo in je izdelal načrt, ki vsem vradnikom, razun ministrom, sodnikom in vseučiliškim profesorjem, jemlje volilno pravico. Načrt je jako nepraktičen in bo najbrže ostal le načrt. Dr. Kopp je zopet na dan spravil versko vprašanje ter je zbornici predložil novelo k zakonski postavi, ki pa protivnikom cerkvenim ni prav všeč, ker pripoznava cerkvene zakonske zadržke razun enega. Tudi nad jezuite so se bili zopet spravili in vlado vprašali zaradi jezuitovske gimnazije v Briksenu, češ, da utegne zaradi nje še razprtija nastati z vlado italijansko, ki se pa za omenjeno gimnazijo kaj malo briga. Poslanec Schönerer bi najraje videl, da bi se tudi iz Avstrije jezuiti čisto pregnali in je v tem smislu interpeliral verski odsek. Tudi je silil, da naj se že skoro vpelje posilni civilni zakon. Se ve, da Avstrija nima drugih silnejših potreb, pristavlja „Reform“!

živi v lepej prijaznosti s Turki, vse, kar je učinila, bilo je to, da je pošiljala darove vladiki in drugim odličnim načelnikom. Ali pri vsem tem je junaški narod znal odbijati vse navale svojih neprijateljev.

Leta 1796 so Črnogorci slavno premagali skadarskega vezira Kara Mahmuda, ki je bil pridrl z 20.000 mož, da bi tako preklestil si pot v Dalmacijo, ki je bila od Benečanov, katerim je Bonaparte v Italijanskej grozil, le slabo zavarovana. Zguba Turkov je bila znamenita, in sam vezir je bil ranjen, ko so Črnogorci, ako je verjeti njih sporočilu, imeli samo 18 mrtvih. Zbog te zmage, vsled ktere ste se najji bielopavljčka in piperska popolnem od Porte odtrgali in s Črno Goro spojili, bila je velika radost po celej zemlji.

Ali prav to leto se je povrnil vezir Mahmud, z mnogo večo vojsko prestopil mejo črnogorsko in obsedel nekatere kraje. Tu je vladika Peter osebno peljal proti njemu v boj svoje junake, in bila se je bitev krvava, v kterej so bili Turki do cela na glavo pobiti. Vezir Mahmud je bil živ zajet, a glava mu odrezana, in

z njim vred je palo še 26 odličnih načelnikov turških. Črnogorci so odrezali 3000 glav in zajeli 15 praporov ter mnogo krasnega orožja. Turki, kateri niso pali v bitvi, poginili so na begu, a oni, kateri so vendar le utekli, so se razkropili. Glava Mahmudova je bila prinesena v Cetinje in na ogled izpostavljena. Z vseh strani so dohajala voščila vladiki zbog tako slavne zmage.

Sedaj, ko je bila vsa Črnogorcem grozeča nevarnost srečno odstranjena, mogel je vladika Peter obrniti skrb svojo na jako potrebne nortanje zadeve. V ta namen je sklical narodno skupščino in jej z živo besedo razložil potrebo zakonika, po čegar ustanovljenih pravilih se hočejo v bodoče soditi javne in zasobne zadeve. Takov zakonik je bil vpeljan l. 1798; in stem je bil položen temelj, na katerem se je začela razvijati ta do sedaj na pol roparska državnica. Ravno to leto je vladika bil počasten od ruskega cara za zmago svojo nad Turki z redom Aleksandra Njevskega, in leto potem je ustanovil car Pavel Črnogorcem letno pomoč 1000 zlatov.

(Dalje prih.)

V budgetnem odseku je posl. Weispl. Starkenfels neko za vlado jako neprijetno reč odkril. Naznanil je namreč, da najvišja računsko vradnja pri pavšalnih prihranjenih denarjev ne vrača blagajnici državni, ampak da z njimi povikšuje plače vradnikov. Odsek je bil vsled tega silno razburjen, zlasti ker se je predsednik najvišje računsko vradnje branil odseku dati pisma, s katerimi je hotel poročevalec dokazati resnico svojega poročila. Budgetna točka 11 se vsled tega ni rešila in se utegne med vlado in državnim zborom vsled tega vneti še obširnejša razprava. — Reklo se je, da vlada hoče po končani budgetni debati državni zbor skleniti, kar pa po naznanilu „Pol. Cor.“ ni res.

V ogerskem državnem zboru so Rumunci pri budgetni razpravi hudo prijemali Madjare. Poslanec Borlea jim je očital, da za njihove šole nimajo denarjev, da sodnije vradujejo le v madjarskem jeziku. Če se pritožujejo pri ministru, jim navadno odgovarja, da se v njihove reči noče vtikati, če se hočejo pritožiti pri cesarju, se jim očita, da so zarotniki. Da je volilni red sedmograški v nebo vpjoča krivica, pripoznal je Tisza sam, dokler je bil na čelu opozicije, okljub temu pa je nova postava še trja in hoče vničiti večino prebivalstva sedmograškega. Še turške postave velevajo s prebivalci občiti, protokole pisati v maternem jeziku, na Ogorskem se to prepoveduje in vendar se ponasajo, da Madjari morajo omikati izhodne narode. Pa ti narodi po taki omiki ne hrepene in se bodo vsakemu zoperstavili, ki jim bo hotel nakloniti svobodo, kakoršna je na Ogorskem. Z nami, rekel je govornik, godi se tukaj na Ogorskem ravno tako, če ne še huje kakor s krščanskimi prebivalci, hercegovinskimi, ki so bili prisiljeni prijeti za orožje, da bi otresli suženski jarm. Zato ne morem glasovati za budgetni predlog vladin.

Vnanje države.

Z jugoslovanskega bojišča poroča „Pol. Cor.“, da se je posadka turška v Goranskem vstajnikom hotela vdati, če ji dovolijo, da sme z orožjem oditi. Pa ker bita dva batalijona vojsko turško zdatno pomnožila, zahtevajo vstajniki, da naj se jim vdajo brezpogojno. Vstajniki dobro vedo, da bodo turki poskusili jih vničiti, in so na vojsko pripravljene; njihovo število znaša okoli 9000 mož, ki imajo pa za seboj še zdatno reservo. Javna skrivnost namreč je, da 6000 Črnogorcev z 12 hribovskimi topovi stoji pri Grahovem, ki so pripravljene vdeležiti se boja in ga odločiti.

Tudi v Bosni so se vstajniki začeli živahneje gibati. Iz Cetinja je tje prišel Spiro Spandir, da vredi vstajniške čete in zedinjeno z vodjema Uselačem in Iljem Bilbijem operira proti Grahovemu polju. Turki švigajo sem ter tje in so pretekli dni napadli vstajnike pri Tiskovcu in Berbiru, blizo hrvatske meje, pa niso nič kaj opravili. V Carigradu se hudujejo nad turškimi vodji v Hercegovini in Bosni, ki dosedaj niso še nič opravili in mislijo neki Huseina Avnia-paša tje poslati za višjega poveljnika. Bo pa li srečnejši, kakor njegovi predniki? „D. Ztg.“ se iz Kostajnice telegrafuje, da v Priedoru gre vse navskriž. Turški konjiki ropajo, požigajo in morijo kakor da bi bili v sovražni deželi. Če bo to še kaj časa trpelo, se bodo vsi prebivalci v Priedoru in drugod vzdignili. — Velik strah imajo Turki pred Mollinarem in Hubmajerjem. Vse vasi do mesta Novi so požgane in prebivalcev ni videti nikjer. Dva tržaška kupca so

hoteli iz Priedora pregnati, pa na posredovanje avstrijskega konzula iz Banjaluke se jima je dovolilo tam ostati. Kakor se iz Zagreba poroča, je minister Andrassy naročil poročniku v Carigradu in generalnemu konsulu v Serajevu, da morajo Turki varovati posestvo avstrijskih podložnikov v turških deželah, ker bodo morali sicer vso škodo povrniti.

Srbska vlada pripravlja za narodno skupščino načrt novega colnega tarifa, ki bo za vnanje izdelke veliko večji nego dosedaj. Tudi hočejo neki vpeljati davek za vnanje, patente.

Turška vlada je poslancu avstrijskemu in ruskemu, kakor poročajo „Times“, naročila, opominjati kneza črnogorskega, da se podložniki njegovi združujejo z vstajniki.

V nemškem državnem zboru je zaradi novih davkov velika razburjenost. Pa ker Bismark žuga, da bo drugo leto gotovo nasvetoval te davke, če se letos ne sprejme, se bodo poslanci gotovo zopet pomirili in spolnili željo kanclerjevo. Bismark se dobro počuti, vendar pa je rekel, da ne bi bil prišel v zbor, če bi ga časniki tako ostro ne bili prijel in če bi ga poslanec Richter ne bil že imenoval mitično osebo. Na odstop Bismark ne misli, ker je tako odločno povedal, kaj namerava v prihodnji sesiji storiti.

Na Francoskem se sedaj pečajo s tiskovno postavo in obležnim stanom. V dotičnih komisijah imajo liberalci večino, v skupščini pa bo vlada gotovo zmagala.

Ruska vlada je hotela zmanjšati število zapovedanih praznikov, pa je morala zaradi nasprotovanja razkolne duhovščine to pustiti, prepovedala pa je, da se nobeni novi prazniki ne smejo vpeljati.

Izvirni dopisi.

Iz Kranja. Nekoliko črtic o življenju in delovanju r. Avgušтина Engelmana.

Preteklo nedeljo, t. j. 21. t. m., je bilo na Kranjskem pokopališču izročeno materi zemlji truplo r. Avgušтина Engelmana, bivšega učitelja 4. razreda Kranjske začetne šole. Bil je ranjki rojen leta 1804 v Kranji pod mestom, po domače pri Kačarju. Šolal se je prvič v domači šoli, potem se je podal v Ljubljano, kjer je dovršil gimnazijo, in kakor se je tisti čas imenovalo, tudi dve modroslovski leti. Želel je stopiti v duhovski stan, v katerem je bil tudi njegov brat Valentin. R. I. P. Ali vzeti je bil v vojaščino, kjer je urno napredoval, ter v kratkem dobil desetnikovo palico, kmalu po tem pa španjolsko cev (Spanischrohr).

Bil je o tisti dobi našega domačega polka imenovanega: „Hohenlohe-Langenburg“ št. 27 polkownik Avgust Vohar, poseben človekoljub, ki ga je čislal in ljubil prostak in častnik, spoštovala ga vsa Ljubljana. Bil je naš domači polk tisto dobo na vrhuncu slave, kamor so naši fantje prišli, povsod so s spoštovanjem o njih govorili.

Pošteni polkownik spozná našega Avgušтина sposobnega, da ga imenuje učitelja v vojaški odgojilnici, kjer je željam svojega visokega poveljnika vgodno vstreljal; ter ako ravno nekoliko oster, je ljubljani in spoštovan bil od svojih vojaških učencev. Ko pa je naš Avg. 14 let vojaščine doslužil, se mu je zadosti zdelo, toraj se podvrže za šolske učitelje predpisanemu izpitu, in dobi po tem službo učitelja v Loki, kjer se je neke leta trudil, od kodar pa je bil poslednjič premaknjen za učitelja v svoj rojstni kraj, kjer je višej od 20 let svoje dolžnosti zvesto opravljal. Ne bom ugovarjal,

da se je Engelman nekoliko preveč nagibal na nemškutarijo, ali ni mu ravno zastran tega preveč zameriti, saj se vé, kaj je stara navada, in bil je še iz stare šole, pa tudi ta okolščina naj ga izgovarja, da je učilo Kranjske šole pravi natopir, t. j. mešanica; mestnjani na priliko žele, da bi se njihovi sinovi in hčere nemškega naučili, da bi zamogli spodobno soseda pozdraviti: „Kut morgen; kut noben, foter;“ ali pa mestnjani učiteljem priporočajo njihove otroke nemščino učiti, kjer bodo po tem v višje šole stopili. Nasprotni pa kmet pravi: Ne potrebujem Nemca pod svojo streho, ampak delavca, in moj sin, ko spolni 12. leto, mi že lahko za hlapca zaleže, ki ga je dandanašnji tako težko dobiti.

V oziru npravnosti pa našega pokojnega Avg. z dobro vestjo učiteljem za zgled postavim. Nikdar ni svojih učencev v kaki zadevi pohujšal, nikdar jih ni od božje službe, pobožnih vaj, od molitve itd. odvrčeval. Ko je bila 3 zadnje pustne dni tista starodavna pobožnost, kakoršna je po mestih in nekterih trgih s pridigami, spovedovanjem, z izpostavljenim sv. rešnj. Telesom, je on sam tudi s svojimi učenci hodil presv. Zakrament počastit, torej ni bil tiste vrste šolskega liberalca, ki je boje bogoskrusko zabavlja odvrčeval otroke od tega starega in tudi mladini tako koristnega opravila. Uboga mladina! Če se poštejejo vse leta, v katerih se je naš Avg. trudil v učiteljskem stanju, namreč v vojaški odgojilnici, v Loki in v Kranji, jih je še čez 40, vreden bi bil pač okinčan biti, kakor r. Potočnik, s kronanim križcem, kjer ga je vrh težke službe mučila dolga bolezen, in je vendar svoj križ z voljo nosil.

Da sem te vrstice v spomin pokojnega zapisal, spodbodla me je zgolj ljubezen do njega, s katerim sem bil v prijateljski zvezi blizo 50 let. Preljubi moj Avguštin, v življenju so te posvetni maliki črtili, nadjam se pa, da ljubeznjivi nebeški Oče, ki ga kristjani spoznamo, vanj verujemo, ga molimo, tebe ljubi, ker si mu toliko sinov duhovno rodil, ki so v raznovrstnih stanovih, n. p. vojaški častniki, vradniki, duhovni, kmetovalci, obrtniki itd. R. I. P.

Iz Trsta, 24. novembra. — Kakor vi v Ljubljani ne smete ničesar govoriti, tako jaz iz Trsta skoro vam ne vem kaj pisati; če že nečem se posluževati navadne in znane tolažbe v tem slučaju: vremena, katero pa je za zdaj lepo, in ni nam več želeti v tem letnem času. — Mestna kronika podaja sicer dan za dnevom tukajšnjim listom gradiva dovolj, toda Slovencev to toliko ne zanimiva. Vedno navadne tatvine in goljušije, ki se končavajo s tem, da se dotični „rokodelci“ in industrijanti več ali manj kaznujejo, če jih v roke dobé, in razne nesreče, pri katerih stoji navadno na konci stereotipna fraza, da so dotičnega nesrečneža prenesli v bolnišnico. Sicer pa, kakor povsod, je več neprijetnega čitati, kakor prijetnega. Kako napreduje liberalna npravnost, pričajo nam sodnijske obravnave; v prihodnji porotniški sezoni pa menda pridejo na vrsto obravnave o sleparijah, v katerih so poglavitne osebe neke gospodične iz dobrih hiš, obravnave, kakoršne so se že vršile, ni dolgo, pred tukajšnjo sodnijo, in če prav pomnimo, tudi v Ljubljani. — Naše škofijstvo naznanja v svojem latinsko vredovanem listu, da za zdaj preneha tukajšnje semenišče za četrtoletnike, vstanovljeno od pokojnega nepozabljivega škofa in podpirano do zdaj od vse duhovščine združenih škofij tržaško-koperske. Vzrok temu je pomanjkanje kandidatov za duh. stan, ker letos sta v četrtem letu le dva bogoslovca, isto tako

le po dva v tretjem in drugem letu; koliko jih je stopilo v prvo leto (če je le kateri!), ne vemo. Pomanjkanje duhovnov, ki se bode čedalje bolj poznalo, je neizogibljivo, zato svetuje omenjeni list mlajšim duhovnom, naj bi podučevali zmožne dečke doma, da bi lahko stopili pred desetim letom starosti v gimnazijo in bi se mogli posvetiti duhovskemu stanju, ter izreka nado, da se s časom napravi semenišče za tako dijake.

V mestnem zboru sklepajo proračun prihodnjih pet let za bolj ali manj potrebne naprave in olepšave mesta; kaj se stori za okolico, še ne vemo, kajti tega kar se napravlja v okolici, pa za mesto, n. p. sprehajališča, klavnica živine itd., ne moremo šteti v korist le okolici. — Naše društvo „Edinost“ je v drugo vložilo prošnjo za odpravo okrajnih načelnikov v okolici, ker nimajo zaupanja pri prebivalstvu, kajti niso od njega izvoljeni in še slovenskega jezika vsi niso zmožni v govoru (o pisavi, se vé da, še govorjenje ni), in je tudi ta naprava nepraktična. Kakošno oblast si prisvojajo ti načelniki, ki pa so le niži magistratni vradniki, vidi se iz tega, da nekatere ljudi svojega okraja neprenehoma nadlegujejo z vabili zdaj za to, zdaj za ono reč in ker slutijo, da jih možje ne bi ubogali, ker jih malo obrajtajo, citirajo v svoje pisarne večidel ženske! Tudi to je napredek. In zdaj jim menda nameravajo celo za njih špiceljstvo še plače povišati! Ne verjamemo, da bodo okoliški svetovalci o priložnosti molčali.

Domače novice.

V Ljubljani, 27. novembra.

(Za predsednika kmetijske družbe kranjske) je bil zopet izvoljen baron Karl Wurzbach, Peter Kozler za njegovega namestnika, dr. J. Bleiweis pa za tajnika. Za častne ude so bili imenovani: Minister kmetijstva, grof Mansfeld, deželni predsednik vit. Widmann, deželni glavar Kaltenecker, pa mil. knez in škof dr. Pogacar.

(Mestni odbor) bo imel 30. t. m. popoldne ob 5. uri sejo; na dnevnem redu je proračun za l. 1876, pa poročilo Tivolskega odseka.

(Gasilni straži) se mestno starašinstvo loško javno zahvaljuje, da je tako radovoljno 22. t. m. prihitela na pomoč, ravno tako se tudi zahvaljuje vodstvu železnice Rudolfove za izvanredni vlak, ki je brezplačno gasilce peljal v Loko. Neki dopisnik iz Loke pripoveduje, da domače gasilno orodje je bilo v velikem neredu. Brizgalnica je bila razsušena in ni držala vode, škafov za donašanje vode ni bilo nikjer, lestve so bile priklenjene na rotovžu in ključa, da bi se bile odpele, ni bilo najti itd. Požara je neki kriv dimnikar Schifner, ki se je tudi pri požaru nedostojno obnašal in je sodnji zaradi tega že naznanjen. Nevarnost za mesto je bila velika, ker je bilo v sosedni hiši spravljenih okoli 2000 centov oglja, in ker so hiše v spodnem Karlovcu jako slabe. Najbolj so se pri gasenju obnesli tovarniški delavci pa samostanski hlapci.

(Konfisciran) je bil včeraj zopet „Slovenski Narod“ zaradi nekega dopisa z Dunaja. Vbogi g. Ahčin, kaj trpi! Se mu bo pa pokoj tem slajše prilagal!

(Vodja nemškega gledališča Schwabe) turškemu listu, ki je priobčil njegovo kritiko o predstavi igre: Romeo in Julija z raznimi, vodju neprijetnimi opazkami odgovarja, da ga je g. Bamberg sam prosil, da bi spisoval kritiko, ker po odhodu g. Zupančiča nima za to sposobnega poročevalca. G. Schwabe pravi, da

se je tega dolgo branil, in da je omenjeno kritiko spisal, ker ga je g. Bamberg 15. okt. zopet prosil, da bi mu poslal kako recenzijo. Vse to, piše Schwabe, je pripravljen s pričami in če bi bilo treba, tudi s prisego dokazati. G. Bamberg pa 25. t. m. vodju gledališnemu odgovarja, da on g. Schwabea nikdar ni prosil, da bi mu spisoval kritiko, marveč se mu je g. Schwabe po gledališnem pevcu Tillmetzu in nedavno potem zopet v Zvezdi sam za to ponujal, da se pa Bamberg za to ponudbo ni zmenil. 15. oktobra pa Bamberg ni prišel prosit Schwabea, da bi spisal kako kritiko, ampak je prišel po vstopne listke in je Schwabeu, ki ga je našel v kanceliji in ki se mu je pritoževal, da listi nemškega gledišča ne podpirajo, rekel, da je pripravljen sprejeti in objaviti vsa gledišna naznanila, ki mu jih bode Schwabe poslal. Pod naznanili pa nikakor ni umel recenzij. Kdaj bodo že naši nemčurji in pa tudi vnanji gledališni vodje sprevideli, da v Ljubljani je nemškemu gledišču odklenkalo? Toliko vodjev je že poskusilo gledališče spraviti na noge, a hiša je, kakor tožijo sam, vedno prazna. To bi jim moralo saj biti znamenja, da Ljubljana ni nemško mesto.

(Na ljubljansko učiteljsko izobrazovališče) je prišel za namestnega učitelja matematike in nemščine g. Raimund Čuček, doslej učitelj na državni realki v Olomucu.

Razne reči.

— Državno podporo za izdelovanje dobrega sira so dobile: Serarija v Hohenemsu in Schwarzbachu na Predarelskem po 400 gld., sirariji v Grähnu na severnem Tirolskem pa v Ravnah na Notranjskem po 300 gld., sirarija v Brdu na Koroškem 200 gld. Prvega darila s 500 gld. ni dobila nobena. Vseh prisilcev je bilo 11.

— Za avskultanta sta imenovana: Julij Puff za Štajarsko, Adolf Pfefferer za Kranjsko.

— Umrli je pretekli teden v Zagrebu prof. Jos. Belovič, r. l. 1835 v Karlovcu, od l. 1859 do 1862 namestni učitelj naravoslovja, slovenščine, cerkvenega petja na gimnaziji ljubljanski, potem učitelj v Osieku, naposled pri deželni vladi v Zagrebu v službi, po kratki bolezni, zapustivši vdovo z dvema otrokoma.

— Za žensko kaznovalnico v Begunjah je državni zbor dovolil 80.000 gold.

— Javna varnost po deželi. Iz okolice laške se nam piše: Pretekli teden so neki vlačugarji od primorske strani na Rášici ukradli par konj in voz. Lopovi so tako silovito drvili ubogo živino, da je eden konj poginil na poti; družega so pa — kakor se sliši — menda prodali z vozom vred na Razdrtem za par forintov. V tukajšnjem okraji se nekdanj nikoli ni slišalo o kakí veči tatvini; ko sem pred nekaj leti se semke preselil, čudil sem se ljudem, ki so daleč od hiše pod kozolci vozove, orodje i. d. r. brez vse skrbi puščali; ključavnice (plehi) bile so le redka reč; a zdaj v napredovalni dóbi, ko bo skor cifa lumparija mater poštenost pregnala iz dežele, treba bode vse drugače čuti in zaperati se. O tempora!

— Mesečni statistični listek iz Trsta. V oktobru se jih je rodilo 403 (213 mošk., 190 žensk.), nezakonskih 52. — Porok je bilo 125, med temi 1 civilni zakon. — Umrlo jih je 338 (192 mož. in 146 žen.) V primeri z mes. oktobrom lanskega leta se jih je več rodilo in poročilo, manj pa jih je umrlo. Največ, t. j. 19, jih je umrlo 2. dne;

najmanj, t. j. 6, pa 19. in 31. dne meseca. Najviša temperatura je bila 21° C., najnižja 6° C. — Zaklalo se je: 1682 volov, 69 krav, 1938 telet, 2310 kostrunov, 147 jagnjet, 340 prešičev.

— Wilhelmov antiartritični antireumatični kri čisteči čaj Fr. Wilhelma, lekarja v Neunkirchenu, ta hitro spoznani čaj je tudi po bolj veljavnem izreku dober za zdravljenje jeseni, pozimi, spomladi in poleti, ker temeljito očisti kri vseh bolečinskih zasedkov in ostankov pri vsaki starosti, pri vsakem spolu. Tisočerkokrat se vsako leto ozdravi putka, trganje, bolečine čutnic, kit in členov, to mu zagotavlja ime vselej pomagajočega zdravila pri omenjenih boleznih. Ravno tako je za mazolje in druge izpuške na koži, za spolne bolezni, če tudi zastarane, za trdovratne bolečine, ker to zdravilo pri notranji rabi ves organizem izčisti. Za hemoroidne bolezni in zabasanje, za vodenične in na jetrih bolne ljudi je ta čaj pravi zaklad, le da je pravi; ne sme pa se dati nihče preslepiti s ponarejeno robo, za katero je denar tje vržen. Pravi, po zdravniškem navodu narejeni Wilhelmovi antiartritični antireumatični kri čisteči čaj se dobiva le po 1 gld. paket (za kolek in zavitek posebej 10 kr.) s podukom o rabi vred od izdelovalca g. Franca Wilhelma, lekarja v Neunkirchenu, ali pa iz njegovih zalog, ki se naznanjajo po večih listih.

— Različna jeza. Janez: „No, Jože, poglej! Pivo je zopet za krajcar dražji pri masecu; ti ne verjameš, kako mene ta krajcar jezi!“ Jože: Mene ta krajcar ne jezi, ampak družih 6.

Milodari za hercegovske in bosniške rodbine.

V Lješan na Koreškem nabral in poslal gosp. M. L. Lipold od sledečih darovateljev: Posestnik Stana 10 gl., Franc Pavlič 2 gl., Josip Buhreiter 50 kr., Urh Halar 60 kr., Jarnej Bolhar 20 kr., Janez Golob 20 kr., Janez Pornat 20 kr., Matija Mirnik 40 kr., Franc Pruhart 50 kr., Josip Pratnekar 50 kr., Anton Pance 20 kr., Josip Jeraj 20 kr., Gust. Prekovic 1 gl., Franc Krojs 50 kr., Ul. Grössl 50 kr., Andrej Modraj 20 kr., Matej Strahor 1 gl., Franc Ladra 20 kr., A. Walt 30 kr., Potcingar 20 kr., Jarnej Blazetič 40 kr., Ivan Šrot 50 kr., Janez Angerar 30 kr., Josip Lukman 30 kr., Janez Gostenčnik 4 gl., Matija Šort 20 kr., Miha Vodušek 20 kr., Baltazar Ebner 20 kr., Gašpar Dobrovnik 40 kr., Tone Papež 2 gl., Šimen Tominec 1 gl., Benče Zanoškar 1 gl., V. L. 50 kr., Matej Strojnik 1 gl., V. J. Lipold 2 gl., Župnik Bergman 1 gl., Jurij Jerman, kaplan 50 kr., Ernest Tambor 5 gl. Iz neimenovanega kraja neimenovani 1000 frankov v zlatu.

Prejšnji izkazi 3244 gl. 43 kr.; skupaj tedaj 3284 gl. 13 kr., in 1000 frankov v zlatu.

Odbor potrjuje sprejem s pristrčno zahvalo in prosi še milodarov.

Ljubljanski podpiralni odbor:

J. N. Horak, Vaso Petričić.
predsednik. denarničar.

Umrli so:

23. novembra. Maks Hampel, pisačev sin, 19 l., za jetiko; — Franc Wladeka, pivar, 55 l., za pljučnico.

Telegrafične denarne cene 26. novembra.

Papirna renta 69.55 — Srebrna renta 73.85 — 1860letno državno posojilo 111.50 — Bankine akcije 928 — Kreditne akcije 196.25 — London 113.35 — Srebro 105.—. — Ces. kr. cekini 5.37 — 20Napoleon 9.10.

Tržna cena preteklega tedna:

Mesta:	M e r n i k							
	Pšenice	Rži	Ječmena	Ovsa	Turčice	Ajde	Prosa	Soršice
v Ljubljani	2.55	1.70	1.35	1.05	1.65	1.75	1.30	2.00
v Kranji	2.50	2.00	1.40	0.90	1.60	1.45	1.30	—
v Loki	2.80	1.80	1.35	1.00	1.60	1.60	1.50	—
v Novomestu	2.50	1.70	1.50	0.90	1.60	1.45	1.40	2.00
v Sodražci	3.00	—	—	1.00	1.60	1.80	1.50	240
v Mariboru	2.40	1.95	1.65	0.90	1.60	1.25	1.65	—
v Ptuj	2.40	1.75	1.50	0.95	1.25	1.20	1.50	—
v Celji	2.45	1.00	1.65	1.25	1.50	1.40	1.35	—
v Celovcu	2.70	1.95	1.50	1.00	1.25	1.70	1.00	—
v Trstu	2.90	1.85	—	1.00	1.80	—	—	—
v Zagrebu	2.15	—	—	0.90	1.25	—	—	—
v Varaždinu	—	—	—	—	—	—	—	—
na Dunaju	2.85	1.85	1.70	1.20	1.50	—	—	—
v Peštu	2.60	2.00	1.50	1.05	1.50	—	—	—
v Pragi	2.65	2.15	1.75	1.30	—	—	—	—
v Gradcu	2.90	2.00	—	1.60	1.00	—	—	—

Spričevalo.
Znanstvena razsodba
o lekarničarja gospoda
Wilhelma
antiartritičnem, antirevmatičnem
kri čistečem čaju.

Kdor o neomerjenem sleparstvu, ki se v novejšem času uganja z različnimi zdravili za vse, ima le količkaj pojma, bo lahko razumel nezaupnost zdravnikov do takih pripomočkov in ne bo se mu zdela pedantna mržnja do novotarij, če se zdravnik s smehljajem obrne od takih čarobnih zdravil. Vendar pa tudi to pravilo ni brez izjeme, in to je opravičeno in pri tojno v onih slučajih, kjer je po istini potrjena skušnja in na tej naslonjeno spoštno priznanje občinstva prehitelo zdravniško poskušajo in izreklo — kakor pri Wilhelmovem kri čistečem čaju — svojo razsodbo, kajti splošna razsodba je najzanesljiveše poročstvo, da je kaka reč dobra in kaj vreden, in se je najbolje pri Wilhelmovem, za različne revmatične bolezni, putko, trganje priporočanem kri čistečem čaju skazalo, ker je, rabljeno pri najtrdovratnejših vkoreninjenih revmatičnih bolečinah in putkinih napadih, zelo vzbudilo zatrtu delavn st kože in pot.

Zlasti se je pri revmatičnih, putkinih bolečinah človeškega trupla, pri katerih je vedno mrzlica in udje otekajo, se vnamajo itd., pri podagri, bolečinah v križu, ob plečah, pri trganju po udih, če so členi trdi, pri krču v mečah, celó pri zabasanji in hemoroidnih težavah ta čaj skožal kot zelo močno zdravilo.

Zato se zamore ta čaj za navedene bolezni na vsa moč priporočati.

V Berolinu januarija mesca 1872.

(L. S.) Dr. Johannes Müller,
(84-1) medicinski svetnik.

Svarimo pred ponarejanjem in sleparijo.

Pravi Wilhelmov antiartritični antirevmatični čaj za čiščenje krvi se dobiva le iz prve mednarodne fabrikacije Wilhelmovega antiartritičnega antirevmatičnega čaja za čiščenje krvi v Neunkirchenu pri Dunaji ali v mojih po časniki navedenih zalogah.

Zavitek, v 8 obrokov razdeljen, po predpisu zdravnika pripravljen, s podukom v različnih jezikih 1 gld., posebej za kolek in zavoj 10 kr.

Na ugodnost p. n. občinstva ima Wilhelmov antiartritični antirevmatični čaj za čiščenje krvi tudi: V Ljubljani Peter Lasnik; v Kranji lekar K. Šavnik; v Postojni, Jožef Kupferschmid; v Gorici lekar Franzoni; v Novem mestu Dom. Ricoli; v Metliki lekar Alf. Matter; v Bejllaku Matevž Fürst; v Celji Baumbach in Franc Rauscher; v Mariboru Alois Quandest; v Celovcu C. Clementschitsch; v Prassbergu Tribuc; v Varaždinu lekar dr. Kallerj, lekarj.